

ዳኞች:- ዓብዱልቃድር መሐመድ

ታፈሰ ይርጋ

ፀጋዬ አስማማው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች:- አዲስ አበባ የምግብ አዳራሽ አስተዳደር - ነ/ፈ.ጅ ኢሣያስ ኃይሉ ቀረቡ።

ተጠሪ:- ወ/ሮ የውብዳር ጥላሁን - ቀረቡ።

መዝገቡን መረምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የአሠሪና ሠራተኛ አዋጅን መሠረት ያደረገ ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁኗ ተጠሪ በአሁኑ አመልካች ድርጅት ውስጥ ከ1983 ዓ.ም. ጀምሮ በወር ብር 536.90 (ሦስት መቶ ሰላሣ ስድስት ብር ከዘጠና ሣንቲም) እየተከፈላቸው በገንዘብ ያሻገሩት እየሠሩ ባሉበት ሁኔታ በዓቃቤ ሕግ በኩል ክስ በመመስረቱ የስራ ውላቸው ተቋርጦ መቆየቱንና በኋላም ይኸው ክስ በመዘጋቱ ምክንያት አመልካች ከታህሣሥ 16 ቀን 2000 ዓ.ም. ጀምሮ ወደ ስራ የመለሳቸው ቢሆንም የተቋረጠውን ደመወዝ ያልከፈላቸው መሆኑንና ወደ ቀድሞው ስራ ያልመለሳቸው መሆኑን በመዘርዘር ከሐምሌ 10 ቀን 1999 ዓ.ም. ጀምሮ ያለውን ደመወዝ ወደ ሥራ አስከተመለሱበት ቀን ያለውን አስቦ እንዲከፍላቸውና ወደ ቀድሞው የገንዘብ ያሻገሩት ሥራቸው ከደመወዝ ጭማሪና ከኪሣራ ጋር እንዲመልሳቸው ይወስንላቸው ዘነድ በአመልካች ላይ ታህሣሥ 22 ቀን 2000 ዓ.ም. በፌዴራሉ መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመሠረቱት ክስ መነሻ ነው። የአሁኑ አመልካችም በፍ/ቤቱ ጥሪ መሠረት ቀርቦ ጉዳዩ በመደበኛ ፍ/ቤት ሊታይ የማይችልበትን ምክንያት በመጥቀስ በመጀሪያ ደረጃ መቃወሚያነት ከመከራከሩም በተጨማሪ በፍሬ ነገር ረገድም ተጠሪ ከስራ የታገዱበት ገንዘብ አጉድለው በመገኘታቸውና የተወሰነ ገንዘብ መልሰው ቀሪውን ገንዘብ ለመመለስ ፈቃደኛ ሆነው አለመገኘታቸውን፣ ወደ ሥራ የተመለሱትም ካላቸው የቤተሰብ ኃላፊነት ታይቶ መሆኑን ወደ ቀድሞው የሥራ መደብ ለመመለስ ያልቻለው ከተጠሪ ጥፋት አንፃር መሆኑንና ባልነበሩበት ጊዜ የደመወዝና የጥቅማጥቅም ጥያቄ ማቅረብ የማይችሉ መሆናቸውን በነጥብነት በማንሣት ተከራክሯል። ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው ፍ/ቤትም የግራ ቀኙን የቃል ክርክር ከሠማ በኋላ ጉዳዩን መርምሮ በአመልካች በኩል የቀረበውን የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ተቀባይነት የሌለው መሆኑን በመጥቀስ ውድቅ ከአደረገው በኋላ የስራ ውል የሚሻሻልበትን የሕግ ምክንያት በመዘርዘርና አመልካች የስራ መደቡን ሲቀይር የስራ ውል የማሻሻል ውጤት የሚኖረው መሆኑን በመግለጽ የአመልካችን እርምጃ ሕገ ወጥ ነው በማለት ተጠሪን የአራት ወር ደመወዝ ከፍሎ ወደ ቀድሞ የስራ መደብ እንዲመልሳቸው ወስኗል። ጉዳዩ በይግባኝ የቀረበለት ፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤትም ይግባኙን ሠርዞታል። የሰበር አቤቱታው የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

አመልካች የሰር ፍ/ቤት ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት አለበት የሚልባቸውን ምክንያቶች ሚያዝያ 16 ቀን 2000 ዓ.ም. በተፃፈ የሰበር አቤቱታ ዘርዘሮ አቅርቧል። ይዘቱም በአጭሩ ጉዳዩ መታየት የነበረበት በአስማማ መሆኑን፣ ተጠሪ የአመልካችን ገንዘብ ማጉደላቸው ተረጋጋጦ እያለ ወደ ቀድሞ ስራቸው ይመለስ መባሉ ስህተት መሆኑን፣ ላልሠሩበትና ታግደው ለቆዩበት ጊዜ የአራት ወር ደመወዝ እንዲከፈል መወሰኑ አግባብነት የሌለው መሆኑንና የአመልካች ምስክሮች አለመስማታቸውን ተገቢነት ያለው አለመሆኑን በመዘርዘር የበታች ፍ/ቤቶች ውሳኔ ሊታረም ይገባል በማለት ዳኝነት መጠየቁን የሚያሳይ ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮም በሰበር ችሎቱ ሊታይ

ይገባል በመባሉ ተጠሪ ቀርቦው ግንቦት 27 ቀን 2000 ዓ.ም. በተፃፈ ማመልከቻ መልሳቸውን አቅርበዋል። አመልካች በበኩሉ ሐምሌ 03 ቀን 2000 በተፃፈ ማመልከቻ የመልስ መልሱን አቅርቧል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለ መልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን የጽሑፍ ክርክር የሰበር አቤቱታው ከቀረበበት ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። እንደመረመረውም የችሎቱን ምላሽ የሚያስፈልገው አቢይ ጭብጥ ተጠሪ የአራት ወር ደመወዝ ተከፍሏቸው ወደ ቀድሞው ስራ እንዲመለሱ ተብሎ መወሰኑ ባግባቡ መሆን ያለመሆኑ ነው።

በክርክሩ ሂደት ተጠሪ ከ1983 ዓ.ም. ጀምሮ በአመልካች ድርጅት በገንዘብ ያገኘው የስራ መደብ ተቀጥረው ሲሠሩ መቆየታቸው በስራው አጋጣሚ ወደ እጃቸው ከገባው የአመልካች ገንዘብ ውስጥም ብር 4219.00 /አራት ሺህ ሁለት መቶ አስራ ዘጠኝ ብር/ አጉድለው ብር 1950.00 /አንድ ሺህ ዘጠኝ መቶ ሃምሳ ብር/ መልሰው ቀሪውን ለመመለስ ፈቃደኛ ባለመሆናቸው ከስራቸው ታግደው መቆታቸውና በዚህም ወቅት በዓቃቤ ሕግ በኩል ክስ ተመስርቶባቸው የነበረ ቢሆንም ክስ ተዘግቶ በነፃ የተሠናበቱ መሆኑ የተረጋገጡ ጉዳዮች ናቸው። ከዚህም የምንገነዘበው ተጠሪ ገንዘብ ማጉደላቸውን ሳይክዱ በዓቃቤ ሕግ በኩል መዘገቡ ተዘግቶ በነፃ ተሠናብቼአለሁ በማለት ብቻ የሚከራከሩ መሆኑን ነው። እንዲህ ከሆነ ምላሽ የሚያስፈልገው ጥያቄ ተጠሪ በዓቃቤ ሕግ በኩል በተመሠረተው የወንጀል ክስ ነፃ ወጥቻለሁና ወደቀድሞ ሥራ ልመለስ ይገባል ሲሉ ያቀረቡት ጉዳይ በሕግ በኩል ድጋፍ አለውን? የሚል ነው።

በመሠረቱ የወንጀል ክስና የአሠሪና ሠራተኛ አዋጅን መሠረት አድርጎ የሚቀርብ ክስ የተለያየ ይዘትና ዓላማ ያላቸው ከመሆኑም በላይ በማስረጃ አመዛዘን ረገድም የተለያዩ መርሆዎችን መሠረት የሚያደርጉ ናቸው። በሌላ አገላለጽ የወንጀል ክስ ለጠቅላላው ማንበረሰብ ጥቅም ሲባል የሚወሰድ መንግሥታዊና ማንበረሰባዊ እርምጃ ሲሆን የአሠሪና ሠራተኛ አዋጅን መሠረት የሚያደርግ ክስ ግን እንደ ወንጀሉ ስፋት ያለው ይዘት የውስጥ ድርጅት እርምጃ ነው። የወንጀል ክስ እርምጃ ሊያሳካ የሚያልመው ዓላማ በማንበረሰቡ ሠላምና ደህንነት አሉታዊ ተጽዕኖ የሚያሳድሩ ባሕርያትን ማረምና ማደስ ሲሆን የአሠሪና ሠራተኛ አዋጅን መሠረት የሚያደርጉ ክሶች እርምጃቸው ኢንዱስትሪያዊ ሠላምን ማስፈንና የሥራ ዋስትናን ማስከበር መሆኑ ይታመናል። በመሆኑም ሁለቱም ክሶች የተለያየ ይዘትና ዓላማ ያላቸው መሆኑን መገንዘብ አያዳግትም።

ከዚህም በተጨማሪ የወንጀል ክስ የማስረጃ ምዘና መርህ ከምክንያታዊ ጥርጣሬ የፀዳ /Beyond reasonable doubt/ የሚል ሲሆን በዚህ የማስረጃ አመዛዘን መርህ መሠረት በወንጀል ጥፋተኛ ለማሰኘት ጠንካራና የማያሻማ ማስረጃ የሚፈለግ ሲሆን የአሠሪና ሠራተኛ አዋጅን መሠረት የሚያደርግ ክስ በባሕሪይው ከዲሲፕሊን እርምጃ ጋር እጅጉን የተቆራኘ በመሆኑ እንደማንኛውም የዲሲፕሊን ክስ ተፈጻሚነት የሚኖረው የማስረጃ ምዘና መርህ ከወንጀል ክስ የማስረጃ ምዘና ላላ ያለ ነው። በመሆኑም በወንጀል ተከሶ ነፃ የሚወጣ ሠራተኛ በዲፕሊን ቢከሰት አጥፊ ሆኖ የመገኘት ዕድሉ ሠፊ ሊሆን ይችላል። በዚህም ምክንያት የወንጀል ክስ ነፃ በማውጣት ብቻ አንድ ሠራተኛ ወደ ቀድሞ ሥራ ልመለስ ይገባል በማለት የሚያቀርቡ ጥያቄ የሕግ ድጋፍ አይኖረውም። ስለሆነም የሠራተኛው ጥያቄ ሊስተናገድ የሚገባው ላላ ያለ የማስረጃ ምዘና መሠረት ተደርጎ ለአድራጎቱ ተጠያቂ ሆኖ መገኘት አለመገኘቱን መሠረት በማድረግ ነው።

እጃችን ወደአለው ጉዳይ ስንመለስም ተጠሪ የአመልካችን ገንዘብ ማጉደላቸውን አምነው ተመላሽ ማድረጋቸውን በመግለጽ መከራከራቸውን የሥር ፍ/ቤት አረጋግጧል። አመልካች ተጠሪን ወደቀድሞው ሥራ ባይመልሳቸውም በሌላ የሥራ መደብ በመመደብ እንዲሠሩ ፈቅዷል። የበታች ፍ/ቤቶች ይህንኑ የአመልካችን እርምጃ ሕገወጥ ነው ወደሚለው ድምዳሜ የደረሱት በአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 15 ሥር የተመለከቱትን የሥራ ውል ማሻሻያ ምክንያቶችን መሠረት በማድረግ እና በአክቢህ ምክንያቶች የተፈፀመ ስለመሆኑ አላስረዳም በሚል ነው። ይሁን እንጂ አመልካች የተጠሪ የስራ መደብ ለውጥ ያደረገው ተጠሪ የገንዘብ ጉድለት ስለአስከተሉ መሆኑ ሲታይ እርምጃው ይህንን አጠቃላይ መንፈስ የሚጋጭ ነው ሊባል የሚገባው አይደለም ለሠራተኛ አግባብነት ያለውን የሥራ መደብ በመስጠት የማሠራት ኃላፊነትም ከአሠሪው የአስተዳደር ስራ ነፃነት /managerial prerogative power/ ጋር ተያያዥነት ያለው ነው። አሠሪው በንብረቱ ላይ ጉዳት ያደረሰ ሠራተኛን ከስራው ያለማስጠንቀቂያ ለማባረር የሚችል ስለመሆኑም የአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 27(1ሽ) ድንጋጌ ያስረዳል። ተጠሪ ከወንጀሉ ክስ ነፃ ወጥቻለሁ ከማለት ውጪ የገንዘብ ጉድለት አልተከሰተም በማለት አልተከራከሩም። በመሆኑም የገንዘብ ጉድለቱ መከሰቱ አከራካሪ አይደለም። እንዲህ ከሆነ ደግሞ ተጠሪ ወደቀድሞ የስራ ገበታቸው የሚመለሱበት ሕጋዊ ምክንያት አይኖርም። አዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 27/1/(ሐ),(መ) እና (ሸ)

ድንጋጌዎች መሠረት አሰሪው የሥራ ውሉን ያለማስጠንቀቂያ የሚያቋርጥበትን ሁኔታ ያስቀመጠበት ዓላማ ሲታይም ሠራተኛው ስራውን በታማኝነት እንዲያከናውን ለማድረግ መሆኑ ይታመናል። አንድ ሠራተኛ ታማኝነት የሌለው መሆኑ ከታወቀ በኋላ ደግሞ አሠሪው ወደ ቀድሞ ሥራ እንዲመልሰው ማድረግ ሕጉን ለማሳካት ያለውን ግብ የሚፃረርም ጭምር ነው።

በአጠቃላይ የሥር ፍ/ቤት የአመልካች እምርጃ ሕገወጥ ነው ወደሚለው ድምዳሜ የደሰረሰው በግራ ቀኝ የቀረበውን ክርክር ባላገናዘበና የአዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 15ንም ያለቦታው በመጥቀስ ከመሆኑም በተጨማሪ የሕጉንም አጠቃላይ መንፈስ መሠረት ያላደረገ በመሆኑ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ተገኝቷል።

ው ሣ ኔ

1. በፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 23401 የካቲት 21 ቀን 2000 ዓ.ም. ተሰጥቶ በፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 64770 ሚያዝያ 10 ቀን 2000 ዓ.ም. በትዕዛዝ የፀናው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሠረት ተሸሯል። ይፃፍ።
2. ተጠሪ ወደ ገንዘብ ያሻርነት ሥራ ሊመለሱ አይገባም በማለት ወስነናል።
3. ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
4. መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መ/ቤት ይመለስ ብለናል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።